

Vides pārskats
Jēkabpils rajona
ĀBEĻU PAGASTA
TERITORIJAS PLĀNOJUMAM
2008. – 2020.gadiem

2008

SATURS

IEVADS		3
1.	PLĀNOJUMA GALVENIE MĒRĶI, SATURS UN SAISTĪBA AR CITIEM PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM	4
1.1.	PLĀNOŠANAS DOKUMENTS UN TĀ MĒRĶIS	4
1.2.	PLĀNOJUMA SAISTĪBA AR CITIEM PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM	5
2.	VIDES PĀRSKATA SAGATAVOŠANAS PROCEDŪRA UN IESAISTĪTĀS INSTITŪCIJAS, SABIEDRĪBAS LĪDZDALĪBA UN REZULTĀTI	6
3.	ESOŠĀ VIDES STĀVOKĻA APRAKSTS	7
3.1.	KLIMATISKIE APSTĀKĻI	7
3.2.	ĢEOĻOGISKĀ UZBŪVE, RELJEFS UN AUGSNE	7
3.3.	DERĪGIE IZRAKTEŅI	8
3.4.	VIRSZEMES ŪDEŅI	11
3.5.	PAZEMES ŪDEŅI	11
3.6.	LAUKSAIMNIECĪBĀ IZMANTOJAMĀS ZEMES	12
3.7.	MEŽI UN PURVI	13
3.8.	TERITORIJAS AINAVISKAIS VĒRTĒJUMS	14
4.	VIDES STĀVOKĻIS TERITORIJĀS, KURAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANA VAR BŪTISKI IETEKMĒT	14
5.	ESOŠĀ VIDES STĀVOKĻA KVALITĀTE UN IESPĒJAMĀS IZMAIŅAS, JA PLĀNOŠANAS DOKUMENTS NETIKTU ĪSTENOTS	16
6.	AR PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANU SAISTĪTĀS VIDES PROBLĒMAS	19
7.	STARPTAUTISKIE UN NACIONĀLIE VIDES AIZSARDZĪBAS MĒRĶI	19
8.	PLĀNOJUMA STRATĒĢISKĀ NOVĒRTĒJUMA VEIKŠANAI LIETOTO GALVENO PAMATPRINCIPU UN METOŽU APRAKSTS	21
9.	PLĀNOJUMA ĪSTENOŠANAS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS UN RISINĀJUMI BŪTISKO IETEKMJU MAZINĀŠANAI	22
10.	PLĀNOŠANAS DOKUMENTA IESPĒJAMĀS ALTERNATĪVAS	24
11.	PAREDZĒTIE PASĀKUMI PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANAS MONITORINGA NODROŠINĀŠANAI	25
12.	VIDES PĀRSKATA KOPSAVILKUMS	26

IEVADS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums nepieciešams, ja pašvaldībā atrodas īpaši aizsargājama dabas teritorijā, kas atbilst Natura 2000 teritoriju kritērijiem. Natura 2000 teritoriju tīklu veido Eiropas Kopienā nozīmīgas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas, ko ES dalībvalstis nosaka ar normatīvu aktu un kur piemēro vajadzīgos aizsardzības pasākumus, lai saglabātu vai atjaunotu labvēlīgu aizsardzības statusu tiem dabiskajiem biotopiem vai sugām, kuru dēļ attiecīgā teritorija ir noteikta. Visos plānos vai projektos, kas nav tieši saistīti ar konkrēto teritoriju, bet kas atsevišķi vai kopā ar citiem plāniem vai projektiem varētu būtiski ietekmēt minēto teritoriju, attiecīgi izvērtē ietekmi uz šo teritoriju, ievērojot tās aizsardzības mērķus.

Ābeļu pagastā atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorija - **dabas liegums, Natura 2000 teritorija "Ābeļi"** (kopējā platība 3227ha) Ābeļu pagastā dabas liegums izveidots 2755,2 ha jeb 21,9 % no pagasta teritorijas. Teritorijā konstatēti 8 ES Biotopu direktīvas biotopi.

Ābeļu pagasta teritorijas plānojuma (2007. – 2019.) (turpmāk tekstā Plānojums) vides pārskatā analizēts vides stāvoklis un problēmas pašvaldības teritorijā un novērtēts, vai Plānojuma īstenošana atstās ietekmi uz vidi (tiešas vai netiešas pārmaiņas, kuras ietekmē vai var ietekmēt cilvēku, viņa veselību un drošību, kā arī bioloģisko daudzveidību, augsni, gaisu, ūdeni, klimatu, ainavu, materiālās vērtības, kultūras un dabas mantojumu un visu minēto jomu mijiedarbību), kā arī izvērtēta iespējamo alternatīvu īstenošanas ietekme uz vidi, ņemot vērā plānojuma mērķus, paredzēto realizācijas vietu un darbības apjomu.

1. PLĀNOJUMA GALVENIE MĒRĶI, SATURS UN SAISTĪBA AR CITIEM PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM

1.1. PLĀNOŠANAS DOKUMENTS UN TĀ MĒRĶIS

Plānojums ir dokuments, kurš izstrādāts normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un kurā, atbilstoši plānošanas līmenim un plānojuma veidam, rakstveidā un grafiski parādīta teritorijas pašreizējā un plānotā (atļautā) izmantošana un šīs teritorijas izmantošanas aprobežojumi, kā arī detalizētas augstāka līmeņa teritorijas plānojumos noteiktās prasības, teritorijas un objekti.

Plānojuma mērķis - veicināt priekšrocību izmantošanu pašvaldības attīstībā, optimāli izmantot teritorijas attīstības resursu potenciālu, radīt labvēlīgus apstākļus iedzīvotāju darbam un dzīvei, saglabāt un atjaunot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības, radot pamatu ilgtspējīgai attīstībai turpmākajos 12 gados.

Plānojuma pamatuzdevums ir noteikt zemes plānoto (atļauto) izmantošanu un ierobežojumus zemes izmantošanā, norādīt noteiktiem mērķiem rezervētās teritorijas. Plānojuma uzdevums ir noteikt apdzīvotu vietu robežas, paredzot teritorijas apbūvei, ražošanai, tūrisma attīstībai, parādīt aizsargājamo dabas teritoriju, derīgo izrakteņu atradņu un dabas pieminekļu atrašanos, noteikt nepieciešamās aizsargjoslas, kā arī izvērtēt dabas lieguma „Ābeļi” perspektīvo izmantošanu, ievērtējot Natura 2000 teritorijas statusa noteiktos ierobežojumus.

Teritorijas plānojuma prasības ir saistošas, izstrādājot detālplānojumus, kā arī, uzsākot jebkuru zemesgabalu robežu pārkārtošanu - sadali, apvienošanu, būvniecību, teritorijas labiekārtošanu, zemes izmantošanas veida transformāciju, nekustamā īpašuma lietošanas mērķa izmaiņas, zemes dzīļu izmantošanu un citu saimniecisko darbību pašvaldības teritorijā.

Plānojums ir izstrādāts saskaņā ar Teritorijas plānošanas likumu, MKN Nr.883 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi”, un **sastāv no sekojošām daļām:**

I. daļa Paskaidrojuma raksts:

- teritorijas pašreizējās izmantošanas apraksts un teritorijas attīstības priekšnoteikumi;
- teritorijas attīstības mērķi un virzieni;
- pašvaldības teritorijas plānojuma risinājuma apraksts un pamatojums.

II. daļa Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi:

- noteikta kārtība būvniecības procesa īstenošanai pagasta teritorijā, prasības zemesgabalu apbūvei, teritoriju apsaimniekošanai katrai atšķirīgai teritorijas atļautai izmantošanai.

III. daļa Grafiskā daļa:

- topogrāfiskā karte, kas izmantota pašvaldības teritorijas plānojuma izmantošanai;
- karte „Teritorijas pašreizējā izmantošana”;
- karte „Teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana”;
- shēmas.

IV. daļa Pārskats par Ābeļu pagasta teritorijas plānojuma izstrādi:

- pašvaldības lēmumi par Plānojuma izstrādes procesu;
- sabiedriskās apspriešanas materiāli;
- ziņojums par fizisko un juridisko personu priekšlikumiem un iebildumiem;
- institūciju sniegtā informācija, nosacījumi un atzinumi;
- ziņojums par institūciju nosacījumu ievērošanu;
- ziņojums par Plānojuma atbilstību augstākā plānošanas līmeņa teritorijas prasībām.

1.2. PLĀNOJUMA SAISTĪBA AR CITIEM PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM

Plānojumā ņemti vērā ar Ābeļu pagastu saistītie esošie un perspektīvie starptautiskie projekti, nacionālie attīstības projekti un nozaru programmas, kā arī projekti Zemgales reģionā, Jēkabpils rajonā un kaimiņu pašvaldībās:

- Nacionālā attīstības plāns 2007. – 2013.(1.redakcijas projekts);
- Nacionālais plānojums (atrodas izstrādes stadijā);
- Nacionālais vides politikas plāns 2004. –2008.;
- Valsts civilās aizsardzības plāns (2005.);
- Latvijas lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.-2006.;
- Ekotūrisma attīstības stratēģija (2001.);
- Latvijas tūrisma attīstības nacionālā programma 2001. – 2010.;
- Latvijas ilgtermiņa ekonomiskā stratēģija (2001.);
- Transporta attīstības nacionālā programma 2000. – 2006.;
- Daugavas baseina apsaimniekošanas plāns;
- Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma (1999.);
- Zemgales reģiona mežsaimniecības attīstības programma;
- Zemgales reģiona nodarbinātības attīstības programma;
- Zemgales reģiona autoceļu lauku attīstības programma 2004.-2007.;
- Zemgales reģiona uzņēmējdarbības attīstības programma (2006.-2011.);
- Zemgales autoceļu attīstības programma;
- Zemgales plānošanas reģiona attīstības stratēģija 2003. - 2010.;
- Zemgales inovatīvās attīstības plāns;
- Vadlīnijas rajonu un vietējām pašvaldībām attīstības programmu un teritorijas plānojumu izstrādei;
- Zemgales reģiona teritorijas plānojums (projekts);
- Jēkabpils pilsētas teritorijas plānojums (1.redakcija);
- Jēkabpils rajona attīstības programma (1998.);
- Jēkabpils rajona teritorijas plānojums (2003.);
- Jēkabpils rajona uzņēmējdarbības koncepcija (2005.);
- Jēkabpils rajona tūrisma koncepcija (2002.);
- Jēkabpils rajona vides aizsardzības rīcības programma(2001.).

Plānojuma izstrādes laikā nav spēkā esoša Nacionālā plānojuma, kurā būtu precīzi formulētas valsts un intereses teritorijas izmantošanā, tās tieši un netieši regulē savā starpā nesaistīti normatīvie akti. Valsts intereses teritorijā noteiktas tikai atsevišķos gadījumos - īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, valsts nozīmes kultūras pieminekļi, valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnes, brīvās ekonomiskās zonas u.tml. Šīs teritoriālās intereses parasti tiek realizētas izolēti no citu nozaru un pārvaldes līmeņu interesēm.

Sakarā ar Zemgales plānošanas teritorijas paplašināšanos, 2000.gada 7.septembrī tika apstiprināta jauna Zemgales ilgtermiņa attīstības vīzija, attīstības mērķi un attīstības programmas pamatnostādnes. Atbilstoši tam tika izstrādāta **Zemgales plānošanas stratēģija**. Stratēģijas galvenais mērķis ir veicināt Zemgales ilgtspējīgu attīstību, paaugstinot katra iedzīvotāja labklājību un sociālo drošību, kā arī sekmēt reģionālo attīstību, samazinot un novēršot reģiona teritoriju nevēlamās un attīstot labvēlīgās atšķirības.

Zemgales reģiona teritorijas plānojums atrodas izstrādes stadijā. Pēc reģiona plānojuma apstiprināšanas, tas būs saistošs rajonu un vietējām pašvaldībām Zemgales plānošanas reģionā, izstrādājot, realizējot savas teritorijas plānojumu un attīstības programmas.

Plānojumā detalizēti **Jēkabpils rajona attīstības programmas** (apstiprināta 1998.gadā, aktualizēta 2001.gadā un 2004.gadā) nosacījumi, kurā kā stratēģiskais mērķis ir izvirzīta līdzsvarota Jēkabpils rajona pilsētu un lauku teritoriju attīstība, iedzīvotāju labklājības paaugstināšana, sekmējot tautsaimniecības attīstību un nodrošinot vides kvalitātes saglabāšanu.

2005.gada 8.decembrī Jēkabpils rajona padome pieņēma lēmumu par jauna **Jēkabpils rajona teritorijas plānojuma** izstrādes uzsākšanu. Šobrīd ir spēkā esošs teritorijas plānojums, kas apstiprināts 2003.gada 16.oktobrī, un tas būs saistošs līdz brīdim, kamēr nebūs izstrādāts un ar padomes lēmumu apstiprināts jaunais plānojums.

2. VIDES PĀRSKATA SAGATAVOŠANAS PROCEDŪRA UN IESAISTĪTĀS INSTITŪCIJAS, SABIEDRĪBAS LĪDZDALĪBA UN REZULTĀTI

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma nepieciešamību nosaka likums "Par ietekmi uz vidi novērtējumu". Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra organizēta atbilstoši likumam „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”, MK 23.03.2004. noteikumiem Nr. 157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”.

Novērtējums veikts pamatojoties uz LR Vides ministrijas "Vides pārraudzības valsts biroja" 01.06.2005. lēmumu Nr. 105 - p "Par stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras piemērošanu”.

Vides pārskata sagatavošanas mērķis - novērtēt esošo vides situāciju, problēmas un noteikt iespējamās risinājumus. Vides pārskata sagatavošanā tika izmantoti elektroniski pieejami informācijas avoti, datu bāzes, dažādi publicēti materiāli. Pārskata sagatavošanas laikā notika konsultācijas ar vietējās pašvaldības darbiniekiem, institūciju pārstāvjiem, ekspertiem.

Stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējums apkopots vides pārskata formā, kas sagatavots, analizējot Plānojuma atbilstību vides aizsardzības saistošo noteikumu prasībām un Plānojuma izstrādē un informācijas iegūšanā iesaistīto institūciju nosacījumiem. Plānojumā ievietotā informācija par vidi un ar to saistītām problēmām ir pietiekama, lai analizētu un novērtētu vides stāvokli. Vērtējot iespējamās izmaiņas zemes izmantošanā nākotnē, tika analizētas iespējas ES tiešo maksājumu saņemšanas nosacījumu (labas lauksaimniecības prakses) ievērošanai.

Pamatojoties uz Ābeļu pagasta padomes 15.05.2007. lēmumu Nr.11, 1§ "Par Vides pārskata nodošanu sabiedriskajai apspriešanai un atzinumu saņemšanai": Ābeļu pagasta Vides pārskata projekts tiek nodots sabiedriskajai apspriešanai.

Vides pārskata projekta apspriešana notika laika posmā no 2007.gada 22. maija līdz 2007.gada 30. jūnijam, informējot par to institūcijas un sabiedrību. Informācija par sabiedriskās apspriešanas procedūru ievietota laikrakstos "Latvijas Vēstnesis", "Brīvā Daugava". Sanāksme interesentiem notika 11. jūnijā 2007.g. plkst 15⁰⁰ - 16⁰⁰

Sabiedriskās apspriešanas laikā par Vides pārskata projektu savus atzinumus sniedza sabiedrība un valsts institūcijas (Valsts meža dienesta Jēkabpils virsmežniecība, Zemgales plānošanas reģiona administrācija, Valsts vides dienesta Daugavpils reģionālā vides pārvalde, Lauku atbalsta dienesta Viduslatvijas reģionālā lauksaimniecības pārvalde, Valsts aģentūras Sabiedrības veselības aģentūras Jēkabpils filiāle).

3. ESOŠĀ VIDES STĀVOKĻA APRAKSTS

Ābeļu pagasts atrodas Jēkabpils rajona centrālajā daļā, Vidusdaugavas kreisajā krastā. Teritorija robežojas ziemeļos ar Jēkabpils pilsētu, rietumos - ar Salas pagastu, dienvidos – ar Kalna pagastu, dienvidrietumos – ar Dignājas pagastu, ziemeļaustrumos pa Daugavas upi ar Kūku un Vīpes pagastiem un Preiļu rajona Turku pagastu.

Pagasta kopplatība 12667,1ha (4 % no rajona kopplatības). Nozīmīgu pagasta teritorijas daļu aizņem meži - 5667 ha jeb 45%. Teritoriju šķērso Ziemeļsusēja, gar pagasta robežu tek Daugava.

Pagasta centrs ir Brodi, otra lielākā apdzīvotā vieta - Laši.

3.1. KLIMATISKIE APSTĀKĻI

Ābeļu pagasts atrodas Lubānas zemienes un Latgales augstienes klimatiskā rajona līdzenuma apakšrajonā. Klimatiskie apstākļi ir mēreni kontinentāli un raksturojas ar vienu no garākajiem bezsala periodiem Latvijā.

Gada vidējā gaisa temperatūra ir 5,3⁰ C. Visaukstākais ir janvāris ar mēneša vidējo temperatūru - 6,5⁰C, vissiltākais ir - jūlijs ar mēneša vidējo temperatūru + 16,6⁰ C. Aktīvo temperatūru summa gadā svārstās no 2000 līdz 2100⁰C. Pirmās rudens salnas tiek novērotas ap 30.septembri, bet gaisa vidējā diennakts temperatūra zem +5⁰C pazeminās ap 20.oktobri, savukārt pēdējās pavasara salnas novērojamas ap 15.maiju. Valdošie ir dienvidu vēji, lielākais vēja ātrums (vidēji 2-5 m/s) ir novembrī -janvārī, mazākais jūlijā - augustā (1-3 m/s). Gada nokrišņu summa ir 660-680 mm. Visvairāk nokrišņu ir jūlijā un augustā (70-80 mm), vismazāk - februārī un martā (30-35 mm). Pastāvīga sniega sega turas līdz 106 dienām gadā, tā izveidojas ap 20.decembri, bet sairst ap 25.martu. Augsnes sasaluma sākums novērojams no 10.līdz 20.decembrim, bet pilnīga augsnes atkušana vērojama no 10.līdz 15.aprīlim. Ievērojamais nokrišņu daudzums, mērenās temperatūras visu gadu rada paaugstinātu gaisa mitrumu un mākoņainumu. Faktiskais saules spīdēšanas ilgums parasti ir ap 40 % no iespējamā.

3.2. ĢEOLOĢISKĀ UZBŪVE, RELJEFS UN AUGSNE

Ābeļu pagasta teritorija pēc tektoniskās rajonēšanas shēmas izvietota Latvijas sedlienes Gulbenes pacēluma dienvidrietumu daļā. **Nogulumiežu** segas kopējais biežums šajā rajonā sasniedz 850 - 950 m.

No pirmskvartāra nogulumiem vislielākā nozīme kā perspektīvai derīgo izrakteņu ieguvei ir devona sistēmas Pļaviņu un Daugavas svītu dolomītiem. Ūdensapgādē nozīmīga loma ir arī devona sistēmas Gaujas svītas (D₃gj) smilšakmeņiem un aleiroītiem. Pļaviņu svītu (D₃pl) pagasta teritorijā veido dolomīti, kas dienvidu un dienvidaustrumu daļā veido subkvartālo virsmu. Svītas ģeoloģiskajā griezumā vērojama ritmiski izturēta metasomatiski kvarcītveida un smilšakmenim līdzīgu dolomītu slāņu mija ar plātņainiem sedimentācijas dolomītiem, retāk ar dolomītmerģeļiem vai māliem. Svītas kopējais biežums sastāda 16-35 m. Daugavas svītas (D₃dg) dolomīti galvenokārt veido subkvartālo virsmu Ābeļu pagasta ziemeļdaļā. Augšējā daļā -metasomatiski kvarcītveida un marmorveida, retāk, smilšakmenim līdzīgi dolomīti. Griezumā augšdaļas dolomītiem raksturīgas kavernas. Kopējais Daugavas svītas biežums ir ļoti mainīgs, maksimālais biežums sasniedz no 13-15 m.

Kvartāra nogulumu biežums Ābeļu pagasta teritorijā svārstās no dažiem metriem līdz 40-50 m apraktajās ielejās. Pārsvārā tas nepārsniedz 10-15 m, pie tam kvartāra nogulumu biežuma palielināšanās vērojama ne tikai apraktajās ielejās, bet arī lielākajos purvos (Kraukļu purvā).

Gandrīz visā teritorijā izplatīti Latvijas svītas glacigēnie nogulumu ($gQ_3\text{ltv}$), kuri pārstāvēti ar morēnas smilšmālu un mālsmilts. To biezums svārstās no dažiem metriem līdz 20 m. Ābeļu pagasta ziemeļu daļā glacigēnos nogulumus pārklāj Latvijas svītas aluviālie nogulumu ($aQ_3\text{ltv}$), kurus veido dažāda rupjuma smilts un smilts-grants. Minētie nogulumu saistīti ar erozijas-akumulācijas terasēm (Daugavas terases), tā kā to biezums ir neliels (pārsvārā mazāks par 5 m). Ābeļu pagasta centrālajā un dienviddaļā glacigēnos nogulumus pārsedz limnoglaciālie Latvijas svītas nogulumu ($lgQ_3\text{ltv}$), kurus veido māli, aleirīti, smalka smilts. Nogulumu biezums parasti svārstās ap 5 m, bet nereti sasniedz 1-12 m.

Pagasts atrodas Austrumlatvijas līdzenuma **augšņu** rajona Jersikas līdzenuma apakšrajonā. Augšņu cilmiežus galvenokārt veido smilšmāla, māla un mālsmilts nogulumu. Teritorijā pārsvārā izplatītas vidēji un stipri podzolētās velēnu podzolaugsnēs, kas mijas ar velēnpodzolētajām glejauksnēm un purva kūdras augsnēm, veidojot savdabīgu augtņu mozaīku ar auglīgiem mežiem uz automorfajām un mežiem uz pushidromorfajām un fidromorfajām augsnēm. Pēc mežsaimnieciskās klasifikācijas šādas augsnēs nosaka vēra un gāršas, kā arī slapjās gāršas un dumbrāla augšanas apstākļu tipu dominēšanu. Purva kūdras augsnēs izveidojušies augstie purvi. Savukārt Ziemeļsusējas palienēs veidojušās bagātīgas aluviālās (upju sanbesumu) augsnēs, kas nosaka auglīgu palieņu pļavu biotopu veģetācijas veidošanos.

Ābeļu pagasts atrodas Austrumlatvijas zemienes Aknīstes nolaidenuma ZA daļā, limnoglaciālā līdzenuma apvidū. Teritorijas virsa kopumā ir lēzena ar absolūtajiem augstumiem robežās no 87 – 100 m v.j.l. Tas ir vidēji viļņains ar maz saposmotiem (nelieli relatīvie augstumi un lieli nogāžu garumi) **reljefa** apstākļiem, kur var izšķirt atsevišķus izolētus sīkpaugurus ar vidēji 10 m augstumu. Viegli viļņota reljefa apstākļi ir ap Ziemeļsusēju.

3.3. DERĪGIE IZRAKŅI

Ābeļu pagasta teritorijā pilnīgi vai daļēji izvietotas 6 būvmateriālu derīgo izraktnu atradnes un 3 perspektīvie laukumi (3.1. tabula). Vairāk pētītais derīgais izraktnis ir māls - 4 atradnes un 2 perspektīvie laukumi. Māla atradnes pētītas keramzīta māla meklēšanas darbos 1960.gadā un ķieģeļu un keramzīta māla atradņu meklēšanas darbos 1974.gadā.

Lindiņu keramzīta un ķieģeļu **māla** atradnes lielākā daļa atrodas Ābeļu pagasta rietumu daļā, tomēr daļa no N kategorijas krājuma izvietojas Salas pagastā. Atradnē izdalās divi māla slāņi. Liepas keramzīta un ķieģeļu māla atradne pilnībā izvietota Ābeļu pagasta teritorijas rietumu daļā. Atradni veido 2 māla slāņi: augšējais - ar nelielu karbonātiskumu (pētīts keramzīta ražošanai) apakšējais - karbonātiskais slokšņu māls (pētīts ķieģeļu ražošanai). Lielākā daļa no atradnes krājuma novērtēti ar N kategoriju. No Alšānu keramzīta un ķieģeļu māla atradnes Ābeļu pagasta rietumos, pie Salas pagasta robežas, atrodas tikai neliela daļa no Austrumu iecirkņa A kategorijas krājumiem. No Kungudruvas atradnes krājumiem neliela daļa atrodas Ābeļu pagasta dienvidrietumos, pie Kalna pagasta robežas. Atradnes nav izmantotas. Pāvuļu perspektīvais ķieģeļu māla laukums nokontūrēts Jēkabpils lapas 1: 50000 mēroga kartēšanas laikā. Tas izvietots Ābeļu pagasta austrumdaļā. Savukārt 3.laukums - perspektīvais ķieģeļu māla laukums, atrodas pagasta rietumu daļā un tajā daļēji izvietots Liepas māla atradne.

Jēkabpils **dolomīta** atradni veido divi iecirkņi, kas izvietoti Ābeļu pagasta ziemeļu daļā, pie Jēkabpils pilsētas robežas. Ābeļu iecirknis gandrīz atrodas pagasta teritorijā. Izmantota neliela daļa krājumu (ap 30 tūkst. m). Otra Ābeļu iecirkņa daļa pētīta 1960-gadā dolomīta šķembu ražošanai. Jēkabpils atradnes iecirknis Brodi pētīts 1960.gadā dolomīta šķembu ražotnei. Tikai neliela daļa no Brodu iecirkņa krājumiem atrodas Ābeļu pagastā, pārējie izvietoti Jēkabpils pilsētas teritorijā. 1984.gadā Brodu iecirkņa krājumi svītroti no krājumu bilances, jo šis iecirknis atrodas Jēkabpils apbūves zonā. Ābeļu pagasta teritorijas dienvidos atrodas daļa no

Ābeļu pagastā esošās būvmateriālu derīgo izrakteņu atradnes un perspektīvie laukumi

Kārtas Nr.	Atradnes nosaukums	Derīgais izrakteņš	Platība, ha	Segkārtas biezums, m <u>no – līdz</u> vid.	Derīgā slāņa biezums, m <u>no – līdz</u> vid.	Krājumu kateg.	Krājumu daudzums 1999.g.1.janv. . tūkst.m ³	Izpētes gads	Piezīmes
Būvmateriālu derīgo izrakteņu atradnes									
1.	Alšāni (Austrumu iecirknis)	māls	11.25	<u>2.0 - 4.0</u> 3.0	<u>3.2 - 6.5</u> 4.86	A	540.0	1974	Lielākā daļa atradnes – Salas pagastā.
2.	Jēkabpils Ābeļu iecirknis Brodes iecirknis	dolomīts	A-325.8 N-5.76 43.75	<u>0.1 - 4.2</u> 1.0 <u>0.5 - 3.9</u> 2.3	<u>1.0 - 10.5</u> 7.7 <u>3.5 - 13.0</u> 7.46	A N A	19915.9 324.8 3263.7	1953 1960 1953 1960	Lielākā daļa iecirkņa – Jēkabpils pils. ter.; līdz 1981.g. iecirkni izmantoja
3.	Kungudruvas	māls	23.75	<u>0.1 - 0.3</u> 0.2	<u>2.2 - 8.4</u> 5.35	N	1270.6	1974	Lielākā daļa atradnes – Kalna pagastā
4.	Liepas	māls	A-8.5 N-343.3	<u>0.2 - 1.8</u> 0.4	<u>1.5 - 7.9</u> 3.2	A N	189.3 14432.2	1967 1974	
5.	Lindiņi	māls	A-6.1 N-193.3	<u>1.4 - 8.5</u> 0.6	<u>1.4 - 8.5</u> 3.6	A N	132.3 7131.8	1967 1974	Neliela daļa atradnes – Salas pagastā
6.	Skanstenieki- smilts	smilts	6.08	<u>0.1 - 0.2</u> 0.17	<u>1.0 - 3.1</u> 1.6	A	97.8	1956	Ir ziņas, ka atradne tikusi izmantota, bet nav ziņu par iespējamo krājumu atlikumu
Būvmateriālu derīgo izrakteņu perspektīvie laukumi									
1.	3.laukums	māls	782.5	<u>0.3 - 0.8</u> 0.5	<u>1.2 - 3.6</u> 1.9	P	15102.0	1968	
2.	Pāvuļi	māls	644.0	<u>2.3 - 3.0</u> 2.6	<u>-10.9</u> 7.5	P	48300.0	1978	
3.	Ziemeļsusējas II iecirknis V iecirknis	dolomīts	350.0 563.7	<u>5.4</u> <u>5.2 - 7.2</u> 5.8	<u>7.2</u> <u>11.6 - 14.5</u> 12.9	P P	25200.0 72723.7	1989 1989	Daļa no iecirkņa atrodas Kalna pag. Ābeļu pagasta terit. persp. Iec. kontūra balstās uz vienu urbumu. Atrodas dabas lieguma „Ābeļi” teritorijā Daļa no iecirkņa atrodas Dignājas pagastā. Atrodas dabas lieguma „Ābeļi” teritorijā

3.2.tabula

Ābeļu pagasta kūdras atradnes

Nr.p.k.	Nosaukums	Kūdras fonda Nr.	Platība, (ha)	Kūdras slāņa biezums, m		Kūdras krājumi uz 1999.01.01.		Krājumu kateg.	Izpētes gads	Kūdras tips	Piezīmes
				maksim.	vidējais	tūkst.m ³	tūkst. t				
1.	Brodu	3808	125	>1.5	1.5	1250	-	P	1952	Z	
2.	Pilsētas	3809	28	3.0	1.5	224	-	P	1952	Z	
3.	Delvenieku	3811	12	1.5	1.0	72	-	P	1952	Z	
4.	Kāžu	3812	2	1.5	1.0	8	-	P	1952	Z	
5.	Liepu	3813	139	2.5	2.0	2500	306	N	1929	A	
6.	Sūņu	3814	2	1.0	0.5	8	-	P	1952	Z	
7.	Kraukļu	3815	924	8.5	5.0	41500	5278	N	1929	A	Atrodas dabas lieguma „Ābeļi” teritorijā

Ziemeļsusējas dolomīta perspektīvā laukuma 11 un V iecirkņa. Perspektīvais laukums nokontūrēts Jēkabpils rajonā dolomītu atradņu pētījumos.

Skansenieku **smilts** atradne izvietota Ābeļu pagasta ziemeļrietumos, apmēram puskilometru uz ziemeļiem no Zībergu mājām. Atradne pētīta 1956.gadā kā smilts māla liesināšanai. Par vēlākos gados notikušo iespējamo atradnes krājumu izmantošanu nav ziņu. Ābeļu pagasta teritorijā nav perspektīvu nozīmīgu smilts-grants un smilts atradņu izpētei. Tuvākā salīdzinoši lielāka smilts-grants atradne Laukāres atrodas Kalna un Leimaņu pagastos.

Pagasta teritorijā atrodas 7 **kūdras** atradnes. Lielākā no tām – Kraukļu- izvietota dabas liegumā “Ābeļi” (detalizētāka informācija 3.2. tabulā).

3.4. VIRSZEMES ŪDEŅI

Pagasta teritorija atrodas Daugavas baseina Sēlijas upju hidroloģiskajā rajonā un to atūdeņo **Ziemeļsusēja** (ŪSK 4312000-43127000). Ziemeļsusēja ietek Sakā, kas ir Daugavas atzars lejpus Jēkabpilij no kreisā krasta. Upe šķērso teritoriju DA – ZR virzienā. Apvidus reljefa apstākļi noteikuši upes nelielo kritumu un artikulēto palieņu pļavu, ar atšķirīgiem augšņu mitruma apstākļiem, veidošanos visā tās neregulētā tecējuma posmā.

Daugava ir galvenais ūdensobjekts pagastā. Tā ir visgarākā upe Latvijā (kopējais garums - 1005 km, Latvijas teritorijā – 352 km) ar vislielāko baseina platību un gada noteci (24,45 km²). Tā sākas Krievijā, Valdaja augstienē, purvā. Plūstot līdz Latvijai, tā uzņem ūdeņus no Krievijas un Baltkrievijas Ūdens caurplūdums Daugavā svārstās no 50 m³/sek. atsevišķos mazūdens gados līdz 9000 m³/sek. – lielu palu laikā. Tieši gar pagastu ir tā saucamais Daugavas atzars Bramanis, kas veido Ābeļu salu.

Pagasta teritoriju šķērso arī **Pelītes** upīte, Ziemeļsusējas pietekas **Aldaunīca**, **Vārsģūne**, **Kārklupīte**. Pagastā ir vairāki grāvji, kuri ir meliorācijas gaitā radīti un kalpo kā noteces. Alaudnīca ir Ziemeļsusējas kreisā krasta pieteka, šī upe iztek no Skrīveru ezera, savulaik tā ir pārrakta, rezultāta izveidojušies divi upes atzari: Vecalaudnīca (gar.12 km; bas.47,7 km²) un Alaudnīca (gar. 9 km). Nelielā posmā Pelītes upe veido robežu ar Jēkabpils pilsētu.

Vienīgais ezers, kas uzskaitīts ezeru datu bāzē Ābeļu pagastā ir **Pīļu ezers** (1ha platībā), bet ir arī atsevišķi mākslīgi veidoti dīķi, piemēram, Brodos netālu no daudzdzīvokļu mājām esošais dīķis.

3.5. PAZEMES ŪDEŅI

Pagasta teritorijā ūdensapgādei rekomendē izmantot augšdevona Gaujas - Amatas (*D₃gj+am*) ūdens horizontu. Virs Gaujas – Amatas horizonta iegulošais Pļaviņu – Daugavas (*D₃pl+dg*) ūdens horizonts (līdz 55-57m dziļumā no zemes virsmas) arī satur saldūdeņus, bet sakarā ar iespējamo horizontu piesārņošanu, racionāli izmantot Gaujas – Amatas horizontu. Virs Pļaviņu - Daugavas horizonta iegulošos kvartāla nogulumus veido ūdens vāji caurlaidīgie mālsmilts un smilšmāli.

Pļaviņu – Daugavas ūdens horizonta virsma šajā rajonā atrodas 4-6 m dziļumā no zemes virsmas. Horizontu veido karbonātiski ieži – dolomīti un dolomītmerģeļi. Ūdensapgādei iespējamais intervāls atrodas no 23-28 līdz 55-57 m dziļumam. Eksploatācijas urbumu debīti šajā rajonā ir 1 – 4 l/sek., īpatnējie debīti – 0,5-1 l/sek. Ūdens mineralizācija ir 0,3–0,5 g/l, kopējā cietība – līdz 6 mekv/l, paaugstināts dzelzs saturs.

Gaujas – Amatas ūdens horizonta virsma šajā rajonā atrodas 55 –57 m dziļumā no zemes virsmas. To veido teriogēnas izcelsmes ieži – smilšakmeņi ar māla un aleirolīta starpkārtām.

Ūdensapgādei izmantojamais intervāls atrodas no 85–87 līdz 155–160 m dziļumam. Eksploatācijas urbumu debiti šajā rajonā ir līdz 20 l/sek., īpatnējie debiti – 0,5–4 l/sek. Ūdens mineralizācija ir 00,2-0,4 g/l, kopējā cietība – līdz 6 mekv/l, paaugstināts dzelzs saturs.

Dabiskā ūdens horizontu aizsargātība ir atkarīga no pārklājošo iežu biezuma un to ūdenscaurlaidības spējām, kā arī no gruntsūdeņu un artēzisko ūdeņu līmeņu attiecības. Iecirkņos ar augšupejošu pazemes ūdeņu plūsmu dabiskos hidrodinamiskajos apstākļos artēziskos ūdeņus praktiski nevar piesārņot. Tomēr situācija var mainīties ap ūdens ņemšanas vietām depresijas piltuvju robežās.

Pagasta teritorijā pazemes ūdeņus no piesārņošanas atdala kvartāra ūdens vāji caurlaidīgie morēnas mālsmilts un smilšmāli, kuru biezums ir 4–6 m, Pļaviņu – Daugavas horizonta nogulumi, kuru kopējais biezums 50–55 m, no tiem ūdeni vāji caurlaidīgie dolomītmerģeļi - 17–19 m un Gaujas – Amatas horizonta augšējās daļas aleirolīti un māli – 19–22 m.

Pēc arhīva datiem Gaujas – Amatas horizonta statistiskais līmenis ir 1–3 m no zemes virsmas, Pļaviņu – Daugavas horizonta - 3–4 m un gruntsūdeņu līmenis ir 2–3 m no zemes virsmas. Horizontu līmeņu starpība ir 1 un 2 m. Ūdens līmeņu pazeminājums eksploatācijas laikā izmantojamā horizontā nepārsniedz 1 m. Gaujas – Amatas ūdens horizonts ir ļoti labi aizsargāts, jo ūdens vāji caurlaidīgo iežu biezums ir lielāks par 20m (kvartāra – 4–6m, Pļaviņu – Daugavas – 17–19 m un Gaujas Amatas – 19–22 m).

3.6. LAUKSAIMNIECĪBĀ IZMANTOJAMĀS ZEMES

Ābeļu pagasta lauksaimniecībā izmantojamā zeme uz 2006.gada 1.janvāri aizņem 4810,9 ha, no tiem 3319,3 ha ir aramzeme. Citi zemes lietošanas veidi: augļu dārzi 43,6 ha, pļavas 787,5 ha, ganības 660,5 ha.

Pašvaldībā reģistrētas 136 zemnieku saimniecības 3596,2 ha kopplatībā, un 280 piemājas saimniecības 2454 ha kopplatībā. Saimniecību vidējais lielums pēc lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības zemnieku saimniecībās ir 18,4 ha, piemājas saimniecībās – 5,5 ha. Pēc CSP datiem, uz 2007. gada 1. martu pagastā reģistrēti 752 liellopi (tai skaitā - 326 slaucamas govīs), 128 cūkas, 70 aitas, 20 kazas, 4 zirgi.

Lauksaimniecības zemju vidējais novērtējums ir 38 balles. Teritorija labvēlīga augkopības un lopkopības attīstībai. Pagastā ir visi priekšnoteikumi ekoloģiski tīras pārtikas ražošanai un netradicionālo lauksaimniecības nozaru attīstībai.

Teritorijas plānojumā parādītas lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Dienvidos no Brodiem atrodas potenciālas nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijas, bet to kopējā vienlaidus platība nav 50 ha. Plānojumā noteikts, ka augstvērtīgās lauksaimniecības zemēs esošo zemes gabalu sadalīšana mazākos zemes gabalos kā 20 ha nav pieļaujama. Veicināma zemju konsolidācija.

Pļavas pagastā aizņem 787,5 ha. Detalizēta pļavu izpēte pagasta teritorijā notika 2001. g. projekta “Pļavu inventarizācija Latvijā” ietvaros. Papildus pētījumi tika veikti arī 2005. gadā.

Augu skaits dažādos pļavu sektoros variē no 20 līdz vairāk par 40. Dominējošās sugas ir molīnija *Milinia careulea*, pļavas bitene *Geum rivale*, sāres grīslis *Carex panicea*, dzirkstelīte *Dianthus deltoides*, vīgrieze *Filipendula ulmaria*, zilā kāpnīte *Polemonium coeruleum*, ciņu smilga *Deschampsia cespitosa*. Atsevišķās vietās novēroti parkveida pļavu elementi – bioloģiski veci parastie ozoli *Quercus robur*. Lielākoties pļavās konstatēts neliels aizaugums ar kokiem un krūmiem (kārkli, egles, ievas, purva bērzi, parastās apses, alkšņi).

Pļavas Ziemeļsusējas krastos izvietojušās mitrās, periodiski pārmitrās augsnēs, kas pakļautas regulāriem pavasara un rudens palieņiem. Atsevišķās palieņu pļavu teritorijās, kuras netiek

apsaimniekotas, būtu nepieciešama regulāra pļaušana, lai novērstu pļavu pārkrūmošanos un degradāciju.

Pagasta teritorijā ir neizmantotas zemju platības, kurās notiek lauksaimniecības zemju aizaugšana ar krūmiem.

3.7. MEŽI UN PURVI

Ābeļu pagastā **meži** aizņem 5461,5 ha jeb 43,1 % no pagasta kopplatības. Mežainība ir lielāka nekā valstī vidēji. Meža platību sadalījums pēc lietošanas piederības ir šāds :

- LVM Dienvidlatgales mežsaimniecības pārziņā esošie valsts meži 4367,8 ha jeb 34,5 % no pagasta teritorijas;
- Ābeļu pagasta pašvaldības lietošanā esošie meži 275,4 ha jeb 2,1 % no pagasta teritorijas;
- fizisko personu īpašumā un lietošanā esošie meži 742,9 ha jeb 5,9 % no pagasta teritorijas;
- brīvie, valstij piekrītošie, nesadalītie meži 75,4 ha jeb 0,6 % no pagasta teritorijas.

LVM Dienvidlatgales mežsaimniecības meži izvietoti kompaktā, tā sauktā Ābeļu mežu masīvā kas tālāk turpinās Dignājas, Kalna un Leimaņu pagastos. Pašvaldības fizisko personu lietošanā un nesadalītie meži izvietoti nelielos nogabalos un puduros, arī gar upju krastiem. Mežus kopumā veido mozaikveidā izvietots jauktu sugu mežs.

Pagasta teritorijā var izdalīt 4 meža struktūru veidus :

- ap Jēkabpils pilsētu un 1-1,5 km platā joslā gar Daugavas krastu sausieņu meži uz smilts un mālsmilts augsnēm, kur galvenā suga ir priede ar lapukoku piejaukumu;
- Kraukļu purvs ar raksturīgu augsto sūnu purvu augu sastāvu un skuju koku mitro mežu joslu ap to;
- plašas egļu jaunaudzes un vidēja vecuma audzes, kas stādītas izcirtumu un 1967., 1969. gada vējlaužu vietās; pārsvarā tie ir sausieņu meži, izvietoti lokveida ap Kraukļu purvu uz Ziemeļsusējas pusi;
- apšu un bērzu dažāda vecuma audzes, kas atrodas gar mazo upju krastiem; šīs audzes aug mālainās, glejotās, mitrās minerālaugsnēs ar dumbrāju ieslēgumiem, maz vidēja vecuma audzes, pieaugušās un pāraugušās audzes tiek izcirstas un nomainītas ar egļu un bērzu kultūrām.

Ābeļu pagasta teritorijā nav lieli pieaugušo priežu vai egļu tīraudžu masīvi, nav arī plašas ošu un ozolu audzes.

Turpmākā mežu izmantošana atkarīga ne tikai no meža struktūras, bet arī no valdības izdotajiem normatīvajiem aktiem, kas nosaka saimniecisko darbību dabas liegumos un zaļo zonu mežos. Faktiski Ābeļu pagastā bez saimnieciskās darbības ierobežojumiem ir tikai 1100 ha valsts un ap 360 ha citu lietotāju meži jeb 25 % no LVM un 33 % pārējo lietotāju mežiem. Teritorijā nav lietderīgi izveidot jaunas kokapstrādes ražotnes.

Mežiem ir augsta rekreācijas un izglītības vērtība. Tajos iespējams ierīkot dažādas izziņas takas, kas sniegtu priekšstatu par pagasta mežu bioloģisko daudzveidību.

Pagasta teritorijā atrodas vairāki **purvi**, lielākais no tiem - Kraukļu purvs, kas ir arī viens no lielākajiem Jēkabpils rajonā. Tā platība ir 924 ha. Kraukļu purvs ir augstais purvs, kas daļēji gar malām ir degradējies nosisināšanas rezultātā. Daļa Kraukļu purva teritorijas ir apaugusi ar priedēm, bet daļa ir klaja, galvenokārt, ar lāmām un slīkšņām. Citi purvi - Jasperu, Tārpu, Cūku, Vaivaru, Liepu un Medņa u.c.

3.8. TERITORIJAS AINAVISKAIS NOVĒRTĒJUMS

Ābeļu pagasts, pēc ainavrajonēšanas klasifikācijas iekļaujas Aukšzemes ainavzemes Susējas mežpurvaines ar Jēkabpils āraini ainavapvidus ziemeļu daļā. Tas raksturojas ar lielu viendabīgu meža masīvu izvietojumu un ekoloģosko apstākļu ziņā atšķirīgu bitopu mozaīku tā iekšienē. Gar Daugavu reljefa paaugstinājuma joslu veido senkrasts. Teritorijā var izdalīt atsevišķas ainavu telpas:

- Daugavas upe. Skaistas ainavas ir pie Ābeļu pagasta pamatskolas, Lašu ciematā un Ābeļu VM 6. kvartālā, pie "Kalnsētas", "Vanagāres", "Pīckas", "Ausekļi", "Drēģi", "Mazreiņi" mājām. Daugavā atrodas 2 lielas salas: uz vienas no tām atrodas valsts nozīmes arheoloģisks un kultūras piemineklis - Kaupres pilskalns, uz Ābeļu mazās salas atrodas interesanta bioģeocenoze ar saimnieciski neskartām mežaudzēm. Attekas un mazo salu arhipelāgs veido savdabīgu ainavu. Priežu meži pie Lašiem Daugavas krastos ir ar interesantām zemsedzes un pameža sugām.
- Ziemeļsusējas, Aldaunīcas un Vārsģūnes upes ir tipiskas mazās palieņu upes ar bieži sastopamiem bebru uzpludinātiem aizsprostiem. Ainavu telpa aptver palieņu pļavas, lauksaimniecības zemes un nelielos sekundārās izcelsmes mežus – lapu koku audzes uz bijušajām lauksaimniecības zemēm. Palieņu pļavas pēdējā laikā netiek saimnieciski izmantotas, pateicoties applūšanai pavasarī un rudenos tās neaizaug. Palieņu pļavu specifiskie edafiskie un hidroloģiskie apstākļi sekmējuši savdabīgas veģetācijas izveidošanos. Mežaines ainavu telpa teritoriāli aptver meža teritoriju ap Ziemeļsusēju. To veido dažādu veģetācijas tipu audzes atšķirīgās sukcesijas stadijās.
- Kraukļu purva ainavu telpa aptver visu augstā purva teritoriju, tajā ietilpst akaču saliņu komplekss purva austrumu daļā, ar priedēm apaugušā centrālā un perifērijas daļa un purva malas ar sauso un slapjo priežu mežu mozaīku. Kraukļu purvs uzskatāms par tipisku augsto purvu, tomēr atsevišķās vietās tam piemīt zemā un pārejas purva elementi.

Augsta ainaviskā vērtība piemīt arī mežam. Tas veido dažādus ainavu elementus: bioloģiski vecu mežu masīvus, purva salas u.c. Atsevišķās teritorijās meža ainavisko vērtību mazina plašās mežu jaunaudzes, kas izveidojušās agrāko kailciršu vietās.

4. VIDES STĀVOKLIS TERITORIJĀS, KURAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANA VAR BŪTISKI IETEKMĒT

Īpaši aizsargājamā dabas teritorija pagastā ir dabas liegums, Natura 2000 teritorija "Ābeļi". Tas aizņem 3275 ha (pēc 2005.gadā veiktās robežu precizēšanas – 3227 ha) Ābeļu, Dignājas, Leimaņu un Kalna pagastos. Ābeļu pagastā dabas liegums izveidots 2755,2 ha jeb 21,9 % no pagasta teritorijas. Teritorija, kurā konstatēti 8 ES Biotopu direktīvas biotopi, no kuriem nozīmīgākie ir mežu biotopi (boreālie meži, melnalkšņu staignāji, pārejas purvi un slīkšņas, purvaini meži). Ievērojamu platību aizņem Kraukļu purvs (neskarts augstais purvs ar pārejas purvu apmalēs). Nozīmīgākā lielo zīdītāju (lūsis, vilks u.c.) uzturēšanās vieta visā Sēlijā. Ļoti daudz retu augu (laksis, divsēkļu grīslis, apdzira, gada staipeknis, spilvainais ancītis, lietuvais ūdenszāle), putnu un dzīvnieku (melns stārķis, lapseņu klijāns, mazais ērglis, mežzirbe, dzeltenais tārtiņš, purva tilbīte, apodziņš, urālpūce, ūdrs, meža cauna u.c.) sugu.

Dabas liegumam ir izstrādāts Dabas aizsardzības plāns, kā arī Individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi. Plānā ir nosprausti lieguma saglabāšanas un apsaimniekošanas mērķi un ieteikti apsaimniekošanas pasākumi. Ir uzstādīti divi ilgtermiņa mērķi: saglabāt dabas lieguma „Ābeļi” bioloģisko un ainavisko vērtību un sabalansētas teritorijas ekonomiskās un dabas aizsardzības intereses.

Dabas liegumam ir noteiktas trīs funkcionālās zonas: stingrā režīma, regulējamā režīma un ainavu aizsardzības zona. Stingrā režīma zona izveidota, lai saglabātu retās un īpaši aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas, to dzīvotnes, kā arī reti sastopamas un dabiskas mežu un purvu ekosistēmas. Regulējamās režīma zonas mērķis ir reģionam raksturīgu biotopu, augu un dzīvnieku sugu aizsargāšana, pieļaujot saimniecisko darbību, kas līdzsvarota ar dabas aizsardzību. Ainavu aizsardzības zona izveidota, lai saglabātu Ziemeļsēlijas apvidus tradicionālo lauku ainavu un antropogēni maz ietekmētās palieņu pļavas.

Par lieguma apsaimniekošanu atbildīgi ir zemes īpašnieki vai lietotāji, tā pārvaldi realizē Ābeļu, Dignājas, Leimaņu un Kalna pagastu padomes. Lielākās teritorijas apsaimniekotājs ir a/s "Latvijas valsts meži".

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izmantošanas kārtību nosaka MK 22.07.2003. noteikumi Nr.415 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

Pēc Valsts meža dienesta Sēlijas virsmežniecības datiem, Ābeļu pagastā atrodas trīs aizsargājami mikroliegumi.

4.1.tabula

Ābeļu pagasta aizsargājami mikroliegumi

Nr.p. k.	Sugas nosaukums, kurai ir izveidots mikroliegums	Atrašanās vieta	Platība, ha
1.	Trīspirkstu dzenis (<i>Picoides tridactylus</i> (L.))	LVM Jēkapils M 72.kv. 10.,11.,12.,13.,14.nog.	8,9
2.	Baltmugurdzenis (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	LVM Jēkapils M 64.kv. 1.,2.,3.,4.,5.,6.,7.,8.nog.	8,5
3.	Trīspirkstu dzenis (<i>Picoides tridactylus</i> (L.))	LVM Jēkapils M 116.kv. 1.,3.,6.,26.,27., 28.nog.	9,6

Valsts aizsargājamo dižkoku sarakstā ir iekļauti 4 koki (skat. 4.2.tabulu).

4.2.tabula

Ābeļu pagasta īpaši aizsargājami dabas pieminekļi (LVGMA dati)

Nr. p.k.	Nosaukums	Apkārtmērs, m	Atrašanās vieta
1.	Parastais ozols	5,24	Īpašums "Jaunzemi". Koks aug pie mājām. Apkārt ozolam apkopts, koks labā stāvoklī.
2.	Parastā priede	3,06	Koks atrodas Ābeļu mežniecības 40.kvartālā 3.nogabalā. Īpašnieks VAS "Latvijas Valsts Meži". Koks ir pilnīgi nokaltis, stumbrā ~2m no zemes izgriezts taisnstūra stumbra gabals Griezums ir ~ 10 gadu vecs.
3.	Parastā egle	3,60	Īpašums "Upmaļi", īpašnieks O.Liepiņš. Koks aug mežā, tips – vēris. Apkārt vējgāzē lauzti koki. Egļi apakšējie zari nokaltuši.
4.	Parastā vīksna	4,0	Īpašums "Augškalni", īpašnieks A.Augškalns. Koks aug ~ 20m no mājas uz lauka. Koks labā stāvoklī. Apkārt kokam agrāk bija drāts žogs, pašlaik apkārtne nav apkopta.

Vietējas nozīmes dižkoki ir 2 priedes (40. un 67. kv) un ozols pie Jaunzemju mājām, savdabīgi ir ozoli Lašos pie Saliņām (zaru tilts starp diviem kokiem) un egle (59. kv. 9. nog.).

Vides stāvokli apdraud pārmērīga tūrisma slodze un nepietiekami sakārtota tūrisma infrastruktūra kā rezultātā var tikt degradēti īpaši jutīgi biotopi, kas vienlaicīgi ir galvenie tūrisma piesaistes objekti, piesārņojums ar sadzīves atkritumiem, vietām nomīdīšana. Pļavu

neapsaimniekošana un aizaugšana, vai apstrādes intensifikācija citās vietās, kā arī mežizstrādes radīts traucējums mežos ligzdojošajiem putniem. Saimnieciskās darbības maz ietekmētās Ziemeļsusējas pļavas, putnu lielā daudzveidība un augstais ligzdošanas blīvums, lielie, maz pārveidotie, pārmitro mežu masīvi ir būtisks priekšnosacījums dabas jeb ekotūrisma attīstībai. Vispiemērotākā tā forma būtu organizētas ekskursijas vides gidu pavadībā. Pareizi un samērīgi organizēts dabas un lauku tūrisms uz dabas vērtībām būtisku negatīvu ietekmi neatstāj. Pagaidām dabas liegums „Ābeļi” faktiski netiek izmantots tūrismam. Tuvākie objekti saistīti ar Daugavu un tās krasta teritorijām, arī teritorijā esošās saimnieciskās darbības ir nenozīmīgas.

Plānojums nosaka, ka, veidojot tūrisma infrastruktūru īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, jāievēro normatīvo aktu un dabas aizsardzības plānu prasības.

5. ESOŠĀ VIDES STĀVOKĻA KVALITĀTE UN IESPĒJAMĀS IZMAIŅAS, JA PLĀNOŠANAS DOKUMENTS NETIKTU ĪSTENOTS

Ābeļu pagastā nav lielu gaisa piesārņojuma avotu un arī pagasta teritorijas attīstības programmā nav paredzēta nozīmīgu industriālu objektu celtniecība. Galvenie gaisa piesārņotāji pagastā ir kokapstrādes uzņēmumi, māju apkure un auto transports. Piesārņojuma avots var būt arī notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kas var piesārņot gaisu ar kaitīgām vielām nepareizas ekspluatācijas rezultātā. Atskaites par gaisa piesārņojumu pēc vides dienesta datu bāzes datiem 2005. gadā sniedza VAS Latvijas autoceļu uzturētājs, filiāle Latgales ceļi, Jēkabpils ceļu rajons, Ābeļu pagasta padome par katlu māju Brodos, SIA Sēlijas meži, Priedaines darbnīca.

Par bīstamu pazemes ūdeņu piesārņošanas avotu var kļūt arī neizmantoti un neapsaimniekoti vai arī tehniski bojāti ūdens apgādes urbumi. Caur urbumu atverēm piesārņojošas vielas var nokļūt tieši ūdens horizontā. Atbilstoši Civillikumam un likumam “Par zemes dzīlēm” – pazemes ūdens pieder zemes īpašniekam, tādēļ galīgo lēmumu par ūdens ieguves turpmāko perspektīvu un tātad arī urbumu likvidāciju, jāpieņem zemes īpašniekam, kura īpašumā ūdens apgādes urbums atrodas. Urbumus, kuru turpmākā izmantošana dažādu iemeslu dēļ nav iespējama, nepieciešams tamponēt, nodrošinot pazemes ūdens resursu aizsardzību.

Centralizētā ūdensapgāde pieejama apmēram 300 cilvēkiem. Vidējais ūdens patēriņš mēnesī ir 1500–1800 m³. Notekūdeņu savākšanai izbūvēta kanalizācijas sistēma ar pārsūkņēšanas staciju. Savāktie sadzīves notekūdeņi pa spiedvadu tiek pārsūkņēti uz pilsētas kanalizācijas kolektoru sistēmu un tālāk uz pilsētas attīrīšanas iekārtām. Kanalizācijas sistēmas tīkls apkalpo apmēram 260 pagasta iedzīvotājus. Mēnesī tiek novadīti 1100 m³ notekūdeņu.

Centralizēto ūdensvadu tīklu izbūve ciemā pabeigta 60. gados. Tīklu tehniskais stāvoklis raksturojams kā slikts, cauruļu nolietojums – 80–90 %. Pamatskolu ar dzeramo ūdeni nodrošina artēziskā aka. Ūdens kvalitāti regulāri kontrolē, maina filtrus smalkiem un rupjiem piemaisījumiem. Ūdens kvalitāte atbilst LR MK noteikumu Nr. 235 “Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība” nosacījumiem, izņemot paaugstināto Fe kop. saturu (1,24 mg/l, pieļaujamais 0,4 mg/l). Sadzīves notekūdeņu novadīšanai ir uzstādīts smilts - grants filtrs, ūdens tiek attīrīts un ievadīts Daugavā. Diennakts ūdens patēriņš ir līdz 5 m³. Filtra attīrīšanas caurlaidība 7 m³. Iekārta nodrošina patreizējo caurplūdi, ir zināma rezerve. 2005. gadā Brodu ciemata apgādei ar dzeramo ūdeni gadā izmantoti 12955 m³, tai skaitā ražošanas vajadzībām - 195 m³. SIA Jēkabpils ūdens 2005. gadā tika novadīti 12760 m³ neattīrīti komunālie notekūdeņi. No Ābeļu skolas ūdens ņemšanas vietas 2005. gadā izmantots 629 m³, bet novadīti uz attīrīšanas ietaisēm A800341, kuras apkalpo 125 iedzīvotājus 629 m³.

Pagasts ir iesaistījies projektā “Dzeramā ūdens kvalitātes uzlabošana, ūdens sistēmas rekonstrukcija, sadzīves kanalizācijas ūdens pārsūkņēšanas stacijas modernizēšana Ābeļu pagastā”. Brodu ciema ūdenssaimniecības rekonstrukcijas projekts paredz jauno posmu un noslēgumarmatūras izbūvi esošajiem maģistrālajiem ūdensapgādes tīkliem. Pēc atdzelžošanas

iekārtu uzstādīšanas un palaišanas dzelzs saturs ūdenī atbildīs MKN Nr. 235 prasībām. Projekta ietvaros tiks izbūvēts jauns kanalizācijas tīkls pa Aldaunas ielu. Tiks paredzēti jauni pieslēgumi kolektoram un izbūvētas skatakas. Izbūvētas tiks divas jaunas sūkņu stacijas – Aldaunas ielā un blakus galvenajai pārsūkņēšanas stacijai. 2006.gada vasarā uzsākti būvniecības darbi.

Pagastā nav lietus ūdeņu kanalizācijas sistēmas, tie netiek savākti un attīrīti. Teritorijā nav noteikta individuālo māju fekālo ūdeņu izliešanas vieta.

Ābeļu pagasts atrodas Daugavas upes baseina apgabalā. Daugava pēc MK 12.03.2002. noteikumu Nr. 118 „Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti” 1. pielikuma (5. punkts) visā garumā ir noteikta par prioritāriem zivju ūdeņiem kā karpveidīgu ūdeņu tips. 2003.gadā tika izstrādāts Daugavas baseina apsaimniekošanas plāna projekts. Projekta galvenais uzdevums ir sagatavot Ūdens struktūrdirektīvas prasībām atbilstošu Daugavas baseina apgabala apsaimniekošanas plānu un priekšlikumus tā realizēšanai. Projekta ietvaros ir izstrādāts apsaimniekošanas plāns katram no 20 Daugavas baseina apgabala virszemes ūdensobjektiem. Ābeļu pagasta teritorija atrodas Vidusdaugavas Virszemes ūdensobjekta “Vidusdaugava” baseinā (Rīgas, Ogres, Aizkraukles, Jēkabpils, Madonas rajonu teritorijas).

Daugava savā sateces baseinā uzņem ievērojamu notekūdeņu daudzumu ar paliekošu piesārņojumu. Upes ūdens kvalitāte pēc ķīmiskajiem parametriem ir vidēja, bet pēc saprobitātes indeksa – laba.

5.1.tabula

Paliekošā piesārņojuma slodze leļpus Jēkabpils

Ūdenstece	Noteikūdeņi tūkst. m ³ / gadā	Suspendētās vielas t/gadā	BSP 5 t/gadā	ĶSP t/gadā	N _{kop.} t/gadā	P _{kop.} t/gadā
Daugava	50462,35	1284,68	688,91	4057,53	1765,61	155,11

Apsaimniekošanas plāns izstrādāts arī Ziemeļsusējas upes baseinam. Tajā ir noteikti prioritārie risinājumi dzeramā ūdens apgādes uzlabošanai un piesārņojuma slodzes samazināšanai.

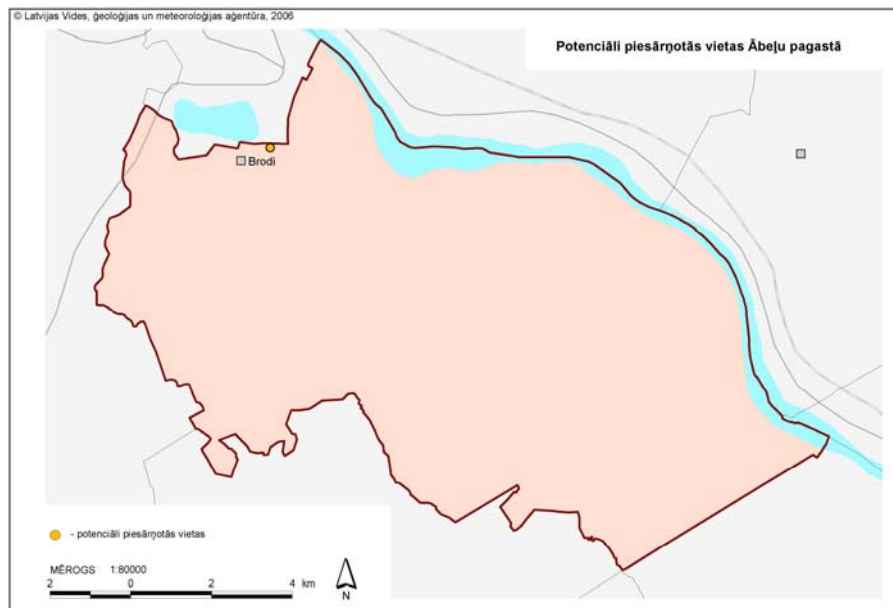
Lai samazinātu piesārņojuma negatīvo ietekmi uz ūdens ekosistēmām, novērstu erozijas procesu attīstību un saglabātu apvidum raksturīgo ainavu, plānojumā tiek noteiktas ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslas.

Pagaidām nav pieejama detalizēta informācija par vasarnīcu, dārzkopības sabiedrību skaitu un izvietojumu teritorijā, līdz ar to nav precīzi nosakāma to ietekme uz tuvumā esošo ūdeņu kvalitāti. Ņemot vērā to atrašanos tiešā upes tuvumā, kā arī saimniekošanas veidu - stihiska mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu nekontrolēta lietošana ierobežotā platībā, kā arī individuālās notekūdeņu novadīšanas sistēmas vai to trūkumu, var pieņemt, ka no šīm teritorijām ūdeņos nonāk ievērojams N, P un citu piesārņojošo vielu daudzums. Precīzākiem aprēķiniem nepieciešams veikt teritorijas detalizētu apsekojumu.

Saskaņā ar LVĢMA piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistra datu bāzi Ābeļu pagastā ir potenciāli piesārņota vieta – Ābeļu pagasta atkritumu izgāztuve (Ābeļu pagasta “Brodi”, skatīt 5.1. att.), kas pašlaik ir slēgta. Plānojumā nav paredzēta jaunas lopu kapsētas izveide.

Pagasta teritorijā no mūsdienu ģeoloģiskajiem procesiem izplatīta ir pārpurvošanās. Pārpurvošanās – viens no mūsdienu ģeoloģiskajiem procesiem, kas norit salīdzinoši intensīvi, ja tam ir labvēlīgi apstākļi. Pie labvēlīgiem apstākļiem jāpieskaita salīdzinoši līdzenais reljefs, vāji caurlaidīgi nogulumi un nelabvēlīgi noteces apstākļi. Pārpurvošanās gaitā turpinās purvu augšana horizontāli un vertikāli. Pārpurvotajās teritorijās, kur ierīkoti nosusināšanas grāvji, purvu attīstības procesi ir stipri ierobežoti. Ja novadgrāvji tiek aizsprostoti, pārpurvošanās procesi atjaunojas. Bieži to ietekmē arī bebru darbība.

Pavasaros un rudenos pagasta teritorijā vērojamas ūdens līmeņa svārstības Daugavā ir ap 1,5 –2 m. Plūdu draudi – reti.

5.1.attēls. Potenciāli piesārņota vieta pagastā

Pašreizējais vides stāvoklis Ābeļu pagastā vērtējams kā labs, bet lai to saglabātu, nepieciešams ievērot plānojumā noteiktās prasības zemes izmantošanai. Ja plānojums netiktu īstenots, vides stāvokli varētu pasliktināt:

- zemes īpašumu fragmentācija (tai skaitā augstvērtīgās lauksaimniecības zemēs un aizsargājamās dabas teritorijās);
- normatīvo aktu neievērošana aizsargjoslās un aizsargājamās teritorijās;
- ainavas degradācija, veicot būvniecību bez apbūves noteikumu ievērošanas, kā arī neapsaimniekošanas rezultātā notiekot pļavu, tīrumu aizaugšanai ar krūmiem;
- notekūdeņu attīrīšanas nepietiekama kvalitāte;
- degradētas teritorijas bijušo ražošanas ēku vietās;
- upju eitrofikācija;
- neapsaimniekoti artēziskie urbumi un bezsaimnieku grodu akas pamestajās viensētās;
- apbūve perspektīvās derīgo izrakteņu atradņu vietās;
- nepiemērota vietas izvēle saimnieciska rakstura darbībai;
- sarežģīta un ilga procedūra būvniecības akceptēšanai.

Teritorijas plānojums nemaina valstī pieņemto normatīvo aktu prasības, bet tikai ievērtē dažādu nozaru politikas un normatīvos dokumentu prasības konkrētai teritorijai. Tomēr dažādu nozaru un institūciju normatīvie akti mēdz būt pretrunīgi vai pietiekami skaidri nedetalizē prasības attiecībā uz zemes izmantošanu, tādā gadījumā papildus ierobežojumus zemes izmantošanā nosaka Plānojums.

6. AR PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANU SAISTĪTĀS VIDES PROBLĒMAS

Plānojumā nav paredzētas lielas izmaiņas salīdzinājumā ar pašreizējo zemes izmantošanu, nav paredzēta jaunu ražošanas objektu būvniecība. Nozīmīgākās ar Plānojumu saistītās problēmas, kas varētu izraisīt vides izmaiņas nākotnē ir tūrisma attīstība. Plānojuma zonējums ir izstrādāts, lai pēc iespējas samazinātu ietekmes un saglabātu esošo vides stāvokli. Šobrīd pagasta teritorijā attīstās intensīva lauksaimniecība, kas nodrošina iztiku un darba vietas pagastā. Taču tieši lauksaimnieciskā darbība var kļūt par šķērslī ūdens kvalitātes uzlabošanai. Lai nodrošinātu difūzā piesārņojuma samazinājumu, nepieciešama stingra aizsargjoslu, mēslojuma iestrādes normu ievērošana, augsnes kaļķošana un citu labas lauksaimniecības prakses normu ievērošana, kas nepieciešams arī, lai saņemtu ES tiešos maksājumus. Lauksaimniecības zemēs, kas netiek izmantotas un kur normatīvie akti to pieļauj, plānota apmežošana.

Plānojumā ir aprakstītas un grafiskajā daļā detalizētas visas teritorijas ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā – īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, dabas pieminekļi, aizsargjoslas.

Pagastā nav konstatēts gruntsūdeņu un augsnes piesārņojums, bet iespējams, ka tas saglabājies atsevišķu bijušo lauksaimniecības objektu un bijušās atkritumu izgāztuves vietās. Objektīvu mērījumu vai pētījumu šīm vietām nav. Potenciāli piesārņotās vietas parādītas kartogrāfiskajā materiālā. Pastāvīgs vides piesārņotājs ir auto transports, bet konkrētu datu un vērtējuma nav.

Saskaņā ar „Ūdens apsaimniekošanas likumu”, lai panāktu atbilstību ES vides aizsardzības standartiem, Latvijai ir jāizpilda noteiktas prasības ūdeņu apsaimniekošanā. Labas ūdens kvalitātes sasniegšanai, upju baseiniem tiek izstrādāti un realizēti upju baseinu apsaimniekošanas plāni, kuros tiks noteikti pasākumi piesārņojuma samazināšanai – gan punktveida, gan difūzā. Savukārt, lai šo samazinājumu aprēķinātu, tiek noteikti ekoloģiskās kvalitātes mērķi katram atsevišķam ūdensobjektam. Punktveida piesārņojuma samazināšanā nozīmīga loma ir notekūdeņu attīrīšanas iekārtu efektivitātes uzlabošanai. Pagasts ir iesaistījies projektā “Dzeramā ūdens kvalitātes uzlabošana, ūdens sistēmas rekonstrukcija, sadzīves kanalizācijas ūdens pārsūkņēšanas stacijas modernizēšana Ābeļu pagastā”. Brodu ciema ūdenssaimniecības rekonstrukcijas projekts paredz jauno posmu un noslēgumarmatūras izbūvi esošajiem maģistrālajiem ūdensapgādes tīkliem. Pēc atdzelžošanas iekārtu uzstādīšanas un darbības uzsākšanas dzelzs saturs ūdenī atbilstīs Mk noteikumu Nr. 235 prasībām. Projekta ietvaros tiks izbūvēts jauns kanalizācijas tīkls pa Aldaunas ielu. Tiks paredzēti jauni pieslēgumi kolektoram un izbūvētas skatakas. Izbūvētas tiks divas jaunas sūkņu stacijas – Aldaunas ielā un blakus galvenajai pārsūkņēšanas stacijai.

Apbūves noteikumi paredz vides sakārtošanu cilvēkiem ar kustību traucējumiem.

7. STARPTAUTISKIE UN NACIONĀLIE VIDES AIZSARDZĪBAS MĒRĶI

Vides aizsardzības mērķus nosaka LR Likumi, MK normatīvi, Vides ministrijas apstiprināti tiesību akti, Starptautiski līgumi, Konvencijas, ES likumdošana – regulas un direktīvas. Starptautiskos mērķus vides aizsardzībā, kas saistoši arī Latvijai, nosaka starpvalstu konvencijas un Eiropas Savienības direktīvas. Svarīgākās konvencijas:

Bernes konvencija (1979.) par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību. Bernes konvencija Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu “Par 1979. gada Bernes Konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu” (17.12.1996). Konvencijas mērķi ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, un veicināt šādu sadarbību. Īpašs uzsvars likts

uz apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

Ramsāres konvencija (1971.) par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi.

Bonnas konvencija (1979.) par migrējošo savvaļas dzīvnieku aizsardzību. Bonnas konvencija Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu "Par 1979. gada Bonnas Konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību" (11.03.1999). Puses atzīst migrējošo sugu saglabāšanas nozīmīgumu un šim mērķim lietojamo pasākumu saskaņošanu starp areāla valstīm, un, kur tas iespējams un ir mērķtiecīgi, sevišķu uzmanību veltot tām migrējošām sugām, kuru aizsardzības statuss ir nelabvēlīgs, kā arī veicot pasākumus, kas nepieciešami šādu sugu vai to dzīves vides saglabāšanai.

Orhūsas konvencija Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu "Par 1998. gada 25. jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem" (18.04.2002.). Konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu attiecības saistībā ar vides jautājumiem, sevišķi pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs.

Konvencija par bioloģisko daudzveidību Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu "Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību" (08.09.1995.). Šīs konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.

Eiropas Savienības mērķus bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā nosaka **Eiropas Kopienų Padomes direktīvas** - 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) „**Par dabisko biotopu un savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzību**” un 79/409/EEK (1979. gada 2. aprīlis) „**Par savvaļas putnu aizsardzību**”. Šajās direktīvās noteikts, ka dalībvalstis izveido saskaņotu Eiropas ekoloģisko tīklu, kurā apvienotas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas un kura nosaukums ir Natura 2000. Šo tīklu izmanto, lai pielikumos noteiktos dabisko biotopu veidus un sugu biotopus saglabātu vai attiecīgā gadījumā atjaunotu to labvēlīgo aizsardzības statusu dabiskās izplatības areālā. Dalībvalstis veic attiecīgus pasākumus, lai īpaši aizsargājamās dabas teritorijās novērstu dabisko biotopu un sugu biotopu noplicināšanos, kā arī lai novērstu traucējumu, kas skar sugas, kuru dēļ noteikta attiecīgā teritorija, ja šāds traucējums varētu būt nozīmīgs attiecībā uz šīs direktīvas mērķiem.

MK noteikumi Nr. 199. "Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000) izveidošanas kritēriji Latvijā" (28.05.2002.) nosaka kritērijus, kuri piemērojami Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanai Latvijā. Dabas liegums „Ābeļi” ir iekļauts NATURA 2000 sarakstā.

Nacionālie vides aizsardzības mērķi formulēti dokumentā „**Nacionālais vides politikas plāns**” (2004. – 2008.), kas apstiprināts MK 2004. gadā un izstrādāts atbilstoši likuma "Par vides aizsardzību" 8. panta prasībām un Ministru kabineta 2002. gada 15. augusta rīkojumam Nr. 436 "Par Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādņēm". Uz šo teritorijas plānojumu attiecināmi šādi mērķi:

- Saistībā ar ūdens kvalitāti:
 - uzlabot pazemes un virszemes ūdeņu kvalitāti, novērst to tālāku piesārņošanu un pakāpeniski samazināt esošo piesārņojumu;
 - veicināt ilgtspējīgu un racionālu ūdens lietošanu;
 - aizsargāt ūdens ekosistēmas, kā arī no ūdens atkarīgās sauszemes ekosistēmas un mitrājus;
 - nodrošināt dzeramā ūdens atbilstību kvalitātes normatīviem.
- Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai:
 - saglabāt un atjaunot ekosistēmu un to dabisko struktūru daudzveidību;

-saglabāt un veicināt vietējo savvaļas sugu daudzveidību.

- Ilgtspējīgas mežsaimniecības nodrošināšanai:

- saglabāt meža bioloģisko daudzveidību un ekoloģisko funkciju kvalitāti klimata un ūdens režīma regulācijā, kā arī augsnes aizsardzībā;

- paaugstināt meža īpašnieku, apsaimniekotāju un sabiedrības zināšanas par meža bioloģiskās daudzveidības un meža ekoloģisko funkciju nozīmību.

Lai īstenotu Nacionālā vides politikas plāna sekmīgu ieviešanu, tiek paredzēti ievērojami finanšu līdzekļi. Dabas aizsardzībai, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības nodrošināšanai, īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīkla izveidei, zivju atražošanas un aizsardzības pasākumu nodrošināšanai ir piemērojama:

- atlīdzība par zaudējumiem, ko rada īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumu ievērošana;

- kompensācija par īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem postījumiem;

- subsīdiju piešķiršana bioloģiskajā lauksaimniecībā,

- zivju atražošanas un aizsardzības pasākumu finansēšana;

- kadastrālās vērtības un nekustamā īpašuma nodokļa samazinājums;

- apmaiņa pret līdzvērtīgu zemi;

- zemju izpirkšana, lai aizsargātu aizsargājamās platības.

Līdztekus valsts budžeta līdzekļiem tiek lietoti arī citi dabas aizsardzības pasākumu finansēšanas avoti - Eiropas Savienības lauksaimniecības un lauku attīstības programmas mērķprogramma "Vides uzlabošana". Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanas veicināšanai no 2004. gada ir pieejami Lauku attīstības programmas ieviešanai paredzēti līdzekļi.

8. PLĀNOJUMA STRATĒGISKĀ NOVĒRTĒJUMA VEIKŠANAI LIETOTO GALVENO PAMATPRINCIPU UN METOŽU APRAKSTS

Stratēģiskais novērtējums veikts balstoties uz pamatnostādnēm, ka jebkura darbība, kuras rezultātā sistēmā tiek ievadīta vai no tās tiek ņemta enerģija, vielas, rada izmaiņas. Izmaiņu būtiskums ir atkarīgs gan no pašas sistēmas noturības (stabilitātes), kuru ietekmē tās veidojošo elementu struktūra un to savstarpējā mijiedarbība, kā arī no ārējo faktoru iedarbības veida, intensitātes, iedarbības ilguma un ietekmētās platības, kā arī šo faktoru mijiedarbības efekta.

Veicot Plānojuma stratēģisko novērtējumu, tika izvērtētas paredzētās darbības un apzināta to iespējamā ietekme uz vidi. Ietekmes uz vidi analīzei izvēlēti svarīgākie vides aspekti – sugu daudzveidība, ainavas vizuālā vērtība, iedzīvotāju veselība, virszemes ūdeņu kvalitāte, piesārņojums. Plānotās darbības vērtētas:

- pēc to ietekmes ilguma: **(1)** īslaicīgs (5-10 gadi) vai **(2)** ilglaicīgs (vairāk par 10 gadiem);

- ietekmētās teritorijas lieluma: **(1)** lokāls, **(2)** reģionāls;

- ietekmes būtiskuma: ietekme **(0)** nebūtiska, **(1)** zema, **(2)** vidēja, **(3)** augsta.

Ietekme uz sugu daudzveidību vērtēta pēc darbības radīto izmaiņu būtiskuma, salīdzinot ar vidi raksturojošo lielumu vērtībām pirms un pēc darbības uzsākšanas. Tā kā ietekme uz vidi daudzos gadījumos var būt arī pozitīva, tad būtiskuma novērtējumam izmantota atbilstoša zīme (+) vai (-), ja ietekme lielākā daļā gadījumu vērtējama kā pozitīva vai negatīva. Novērtējot ietekmes būtiskumu, sevišķi ņemts vērā vai un kā plānotā darbība ietekmēs Natura 2000 teritorijas.

9. PLĀNOJUMA ĪSTENOŠANAS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS UN RISINĀJUMI BŪTISKO IETEKMJU MAZINĀŠANAI

Plānojums paredz, ka Ābeļu pagastā nākotnē galvenie attīstības virzieni būs lauksaimniecība, mežsaimniecība un tūrisms. Plānotajā teritorijas izmantošanā nav paredzētas būtiskas izmaiņas salīdzinot ar teritorijas pašreizējo izmantošanu.

Teritorijas plānojumā kā zemes, kuru nekustamā īpašuma lietošanas mērķa grupa ir Lauksaimniecība (01), ir noteiktas **lauksaimniecības teritorijas**. Lauksaimniecības zemes izdalītas, lai veicinātu pagasta ainavisko un bioloģisko daudzveidību, daudzfunkcionālās lauksaimniecības attīstību. Lauksaimniecības teritorijas atrodas ārpus ciemiem.

Atļautā izmantošana un citi noteikumi noteikti Ābeļu pagasta teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos.

Meža teritorijas sadalītas saimnieciskajos mežos un aizsargājamos mežos, kuru apsaimniekošanu nosaka mežu un īpaši aizsargājamo teritoriju izmantošanu regulējošie normatīvie akti.

Ražošanas objektu teritorijas noteiktas ražošanas objektu un fermu vietās, kur ir saglabājušās būves un infrastruktūra. Derīgo izrakteņu atradņu teritorijas līdz ieguves uzsākšanai atļauts izmantot lauksaimniecībai vai mežsaimniecībai, izņemot apbūvi.

Jaunas **apbūves teritorijas** plānotas tikai ciemu teritorijās, kur iespējams nodrošināt nepieciešamo komunālo, sociālo un transporta infrastruktūru. Jaunu savrupmāju teritoriju veidošanās paredzēta Brodos un Lašos, kā arī aizpildot neapbūvētos zemes gabalus esošajos savrupmāju kvartālos vai pašvaldībai piederošās teritorijās. Jaunu nekustamo īpašumu, līdz šim neapbūvētās teritorijās, veidošanās notiek izstrādājot detālplānojumu teritorijas plānojumā noteiktam sektoram un veicot lauksaimniecības zemes transformāciju. Visām dzīvojamām ēkām jābūt nodrošinātām ar pieslēgumu centralizētām inženierkomunikācijām – kanalizācijas un ūdensapgādes tīkliem. Īpaši nosacījumi plānojumā ir izvirzīti savrupmāju apbūvei gar Daugavas krastu, kur jāievēro ainavas saglabāšanas nosacījumi un skatu izpēte no pretējā krasta, lai saglabātu pēc iespējas dabiskāku ainavu. Tāpēc arī noteikts, ka pirmā īpašumu rinda, kas tieši pieguļ Daugavas krasta malai ir ne mazāka par 3000 m² un tā fronte pret Daugavu ne mazāka par 60 m.

Teritorijas plānojumā izdalītas daudzdzīvokļu māju apbūves teritorijas atbilstoši esošajai situācijai. Jaunas daudzdzīvokļu māju teritorijas nav paredzētas, bet iespējamas jauktajās dzīvojamās un publisko objektu teritorijās vai palielinot esošo teritoriju blīvumu.

Pagastā ir paredzēts veidot mežaparka tipa apbūvi, kur saglabājams daļēji arī meža biotops un ēku izvietojums iespējams ainaviski veidojot to novietnes, kā arī saglabājot vērtīgākos koku pudurus. Minimālais zemes gabala lielums 5000 m². Ja jaunattīstāma teritorija atradīsies uz meža zemēm, paredzēts saglabāt mežaparka tipa apbūves principus – vismaz 70 % meža uz savrupmāju zemes gabaliem, veidojot mežaparka dzīvojamo apbūvi un vismaz 50 % publiskajos objektos.

Vasarnīcu apbūves teritorijas paredzētas sezonas atpūtai un nav paredzētas patstāvīgai dzīvošanai. Veselības vasarnīcu ciems atrodas pie Daugavas un tā tehniskie rādītāji ir nepiemēroti šīs teritorijas transformēšanai uz savrupmāju apbūvi. Dārzkopības sabiedrībā „Liesma”, risinot inženiertehniskās apgādes un ceļu nodalījumu joslu atbilstību transporta vajadzībām, izstrādājot detālplānojumu ir iespējams veidot savrupmāju blīvu dzīvojamo apbūvi.

Atļautā izmantošana un citi noteikumi norādīti izmantošanas un apbūves noteikumos.

Kā **rekultivējamas teritorijas** noteiktas potenciāli piesārņotās vietas.

Tabulā 9.1. apkopotas un novērtētas iespējamo darbību ietekmes uz vidi pie nosacījuma, ja tiek ievēroti plānojumā noteiktie zemes izmantošanas un apbūves noteikumi.

Plānojuma īstenošanas ietekme uz vidi

	Ietekmes veidi	Sugu daudzveidība			Vizuālā ainava			Piesārņojums			Iedzīvotāju veselība			Virszemes ūdeņu kvalitāte		
		ilgums	platība	būtiskums	ilgums	platība	būtiskums	ilgums	platība	būtiskums	ilgums	platība	būtiskums	ilgums	platība	būtiskums
1.	Būvniecība	2	1	-1	2	2	-1	2	1	-1	2	1	+2	2	2	-1
2.	Tūrisma attīstība	2	2	-2	2	2	+1	2	2	-2	2	2	+2	2	2	-2
3.	Lauksaimniecība	1	1	-1	2	1	+1	2	2	-1	2	2	+1	2	2	-2
4.	Mežizstrāde	1	1	-1	2	1	-2	2	1	0	2	1	0	2	1	-1
5.	Ceļu rekonstrukcija	1	1	-1	2	1	+2	1	1	-1	2	2	+3	1	1	-1
6.	Derīgo izrakteņu ieguve	1	1	-1	1	1	-2	2	1	-1	1	1	0	1	1	0
7.	Piesārņoto vietu rekultivācija	2	1	+2	1	1	+2	1	1	+2	1	1	+3	2	1	+2

Novērtējot plānotās un atļautās zemes izmantošanas ietekmi uz vidi, no tabulas redzams, ka vairumam Plānojumā paredzēto darbību ietekme uz vidi būs nebūtiska vai pozitīva. Ievērojot visus plānojuma un apbūves noteikumu nosacījumus, vides stāvoklis Ābeļu pagastā nepasliktināsies, gluži otrādi, vide tiks sakārtota. Kā nozīmīgākās tiešās ietekmes novērtējamas jaunas apbūves, kā arī tūrisma un rekreācijas attīstība.

Uz bioloģisko daudzveidību negatīvu ietekmi var atstāt tūristu skaita palielināšanās. Mežizstrādes attīstība – potenciāli negatīva ietekme varētu būt privātajos mežos. LVM valdījumā esošajos mežos vides kvalitātes saglabāšanu nodrošina uzņēmuma vides aizsardzības politikas ievērošana.

Var secināt, ka Plānojuma īstenošana nevar būtiski ietekmēt ne Natura 2000 teritorijas, ne visas pagasta teritorijas bioloģisko daudzveidību un nevar novest pie retu putnu sugu izzušanas, nedz kādas sugas labvēlīgā aizsardzības statusa maiņas.

Ņemot vērā vides aizsardzības mērķus un izvirzītās vides problēmas, Plānojumā noteikti pasākumi vides kvalitātes saglabāšanai. Iespējamie risinājumi, lai saglabātu un nepasliktinātu vides stāvokli, ņemot vērā vides aizsardzības mērķus un izvirzītās vides problēmas:

- upju baseinu apsaimniekošanas plānu izstrādāšana;
- nepieļaut pļavu aizaugšanu ar krūmiem, veicinot pļavu apsaimniekošanu vai apmežošanu (izņemot bioloģiski vērtīgos zālājus);
- stimulēt zemes īpašniekus labas lauksaimniecības prakses ieviešanā, lai saņemtu ES tiešos maksājumus;
- novērst tūrisma attīstības negatīvo ietekmi uz vidi, veidojot infrastruktūru, tai skaitā pārdomātu tūrisma taku iekārtošanu, peldvietu labiekārtošanu, atkritumu savākšanas

- organizēšanu; attīstīt tūrismu tikai tur, kur ir piemēroti resursi, infrastruktūra, perspektīva, nevis uz retu un aizsargājamu sugu vai biotopu rēķina;
- izvietot pārdomātu informāciju un izglītot iedzīvotājus par lieguma teritorijā sastopamo aizsargājamo putnu sugu saudzēšanas pasākumiem, lai novērstu nevēlamas darbības putnu ligzdošanas periodā;
 - visiem atkritumu ražotājiem slēgt līgumus ar atkritumu apsaimniekošanas organizāciju;
 - lai novērstu gruntsūdeņu un pazemes ūdeņu piesārņošanas iespējamību, konservēt neizmantotos ūdens urbumus un likvidēt (tamponēt) bezsaimnieka akas;
 - realizēt ūdenssaimniecības sakārtošanas projektu, kas paredz dzeramā ūdens kvalitātes uzlabošanu, ūdens sistēmas rekonstrukciju, sadzīves kanalizācijas ūdens pārsūkņēšanas stacijas modernizēšanu;
 - pašvaldības kompetences ietvaros uzlabot ūdensteču ekoloģisko kvalitāti, nodrošinot ūdenssaimniecības sakārtošanu, aizsargjoslu ievērošanu.

Nozīmīgs instruments iespējamās negatīvās ietekmes uz vidi minimizēšanai ir normatīvajos aktos noteikto aizsargjoslu prasību ievērošana. Plānojumā visu veidu aizsargjoslas ir noteiktas un, kur to pieļauj mērogs, attēlotas grafiski.

10. PLĀNOŠANAS DOKUMENTA IESPĒJAMĀS ALTERNATĪVAS

Iespējamā alternatīva – teritorijas plānojums Ābeļu pagastam netiek izstrādāts. Ja pagastam nav spēkā esoša teritorijas plānojuma, tad būtiskas negatīvas ietekmes uz vidi iespējas krietni paaugstinās. Svarīgākie iemesli – iespējama nesankcionēta būvniecība un aizsargjoslu prasību neievērošana. Plānojuma trūkums rada grūtības piemērot normatīvos aktus vides aizsardzībā, problēmas aizsargjoslu servitūtu izmantošanā, dabas resursu ieguvē un citās valsts un pašvaldības pārraudzībā esošajās jomās.

Ja plānošanas dokuments netiks īstenots, pagastā būs apgrūtināta zemes gabalu sadalīšana, apvienošana, robežu maiņa, detālplānojumu izstrāde, būvniecības uzsākšana, esošo būvju atjaunošana, teritorijas labiekārtošana un rekultivācija, kā arī saimnieciskās darbības uzsākšana. Šīs problēmas ietekmēs gan pagasta sociālekonomisko attīstību, gan teritorijas vides stāvokli.

Teritorijas plānojuma izstrādāšanas nepieciešamību nosaka likums, tādēļ alternatīva, kā plānojums netiek izstrādāts, netiek sīkāk analizēta.

Viena no alternatīvām plānojumam ir iespēja pārtraukt jebkādu saimniecisko darbību īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Tomēr šī alternatīva nav uzskatāma par optimālu ne tikai pagasta attīstībai, bet arī pašām aizsargājamām teritorijām. Saimnieciskās darbības pārtraukšana dabas liegumā “Ābeļi” ne tikai veicinātu teritorijas aizaugšanu, līdz ar to sugu daudzveidības samazināšanos, bet arī negatīvas pārmaiņas ainavu struktūrā. Īpaši negatīvi pļavu aizaugšana ietekmē mazā ērgļa barošanās iespējas, kā arī pļavu piemērotību griezēm.

Plānojuma īstenošana atstās pozitīvu ietekmi uz vides un cilvēku dzīves kvalitāti Ābeļu pagastā:

- plānojums ietver institūciju izsniegto nosacījumu ieteikumus;
- nosaka ierobežojumus aizsargājamo teritoriju, dabas pieminekļu, kultūras pieminekļu, kā arī ainaviski vērtīgāko teritoriju izmantošanai;
- nodrošina pārskatāmu informāciju par teritoriju, tās resursiem un izmantošanas iespējām;

- spēkā esošs teritorijas plānojums ir pamats lēmumu pieņemšanai par teritorijas izmantošanu un nodrošina lēmumu pieņemšanas atklātumu;
- teritorijas plānojums ir pamats investīciju piesaistei, arī rekultivējamo teritoriju un potenciāli piesārņoto vietu sanācijai.

11. PAREDZĒTIE PASĀKUMI PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANAS MONITORINGA NODROŠINĀŠANAI

Plānojuma īstenošanas monitoringa nepieciešamību nosaka MK noteikumi Nr. 157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. Monitoringu veic nolūkā konstatēt teritorijas plānojuma īstenošanas tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi un lai noteiktu plānojuma grozījumu izstrādāšanas nepieciešamību.

Ābeļu pagasta teritorijas plānojuma īstenošanas monitoringu plānots veikt reizi gadā, pagasta padomei izvērtējot attīstības programmas un teritorijas plānojuma izpildi. Reizi četros gados (pēc kārtējām pašvaldību vēlēšanām) teritorijas plānojumu izvērtē jaunievēlētā padome. Balstoties uz monitoringa rezultātiem, jāizstrādā turpmākie teritorijas attīstības priekšlikumi un jāsniedz rekomendācijas teritorijas apsaimniekotājiem.

Monitoringa atskaiti vajadzētu sagatavot 2009.gadā, kad stāsies spēkā baseina apsaimniekošanas plāni, kas būs saistoši pašvaldības līmenī, un 2015. gadā, kad upju baseinu plāniem ir jābūt ieviestiem, un sasniegtiem labiem ekoloģiskās kvalitātes mērķiem virszemes ūdeņiem.

Pašreiz pagasta teritorijā netiek veikts vides monitorings. Lai varētu novērtēt, prognozēt un minimizēt negatīvas ietekmes uz vidi, būtu nepieciešams izveidot vides monitoringa sistēmu, ko varētu veikt sadarbībā ar Daugavpils reģionālo vides pārvaldi. Valsts mežos vides stāvokļa monitoringu nodrošina VAS „Latvijas valsts meži”, savukārt būvniecības uzraudzību veic būvvalde.

Atbildīgajām personām jāseko vai tiek veikti visi Ābeļu pagasta teritorijas plānojumā paredzētie pasākumi un vai nepasliktinās vides kvalitāte. Īpaša uzmanība jāpievērš dabas liegumam „Ābeļi”. Lai izvērtētu pieejamos valsts vides monitoringa datus un noskaidrotu kādi novērojumi būtu nepieciešami, ieteicams sadarboties ar Daugavpils reģionālo vides pārvaldi un Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūru, jo tā, saskaņā ar likumu „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”, organizē un koordinē aizsargājamo teritoriju monitoringu.

12. VIDES PĀRSKATA KOPSAVILKUMS

Ābeļu pagasta teritorijas plānojums izstrādāts atbilstoši LR likumiem un MK noteikumiem, pagasta padomes lēmumiem, institūciju sniegtajiem nosacījumiem un konsultācijām. Vides stāvoklis pagastā vērtējams kā labs, pagastā nav dabai kaitīgu ražotņu vai objektu ar būtisku ietekmi uz vidi vai cilvēku veselību. Plānojums paredz, ka Ābeļu pagastā nākotnē galvenie attīstības virzieni būs lauksaimniecība, mežsaimniecība, tūrisms. Plānotajā teritorijas izmantošanā nav paredzētas būtiskas izmaiņas salīdzinot ar teritorijas pašreizējo izmantošanu. Pagastā apzinātas un Plānojumā parādītas visas teritorijas ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā – īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, dabas pieminekļi un visu veidu aizsargjoslas. Plānojumā noteikta atļautā zemes izmantošana, kas cieši saistīta ar normatīvajos aktos noteikto Latvijas starptautisko saistību izpildi vides kvalitātes un bioloģiskās daudzveidības aizsardzības jomās. Teritorijas plānojums konkretizē, kā šīs prasības izpildīt un detalizē augstāka līmeņa plānojumus.

Plānojumā paredzēto darbību ietekme uz vidi ir neitrāla vai pozitīva, jo netiek paredzēta saimnieciskās darbības attīstība lieguma tuvumā vai būtisks apbūves teritoriju palielinājums pagastā. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas ir izveidotas ar MK noteikumiem, uz to attiecas normatīvie akti un teritorijas plānojumā tiek ievērotas šo dokumentu prasības.

Plānošanas dokumenta realizācija uzlabos vides stāvokli pagasta teritorijā, kā arī veicinās teritorijas sakārtotību, potenciālo resursu izmantošanu, vides un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu. Savukārt, ja Plānojums netiktu īstenots, vides stāvokli varētu pasliktināt zemes īpašumu fragmentācija, normatīvo aktu neievērošana aizsargjoslās un aizsargājamās teritorijās, ainavas degradācija, patvaļīga būvniecība.

Nozīmīgākās vides problēmas, kas perspektīvā varētu būt saistītas ar Plānojuma īstenošanu, ir tūristu skaita (līdz ar to arī transporta plūsmas, atkritumu daudzuma) pieaugums. Tūrisma infrastruktūras attīstība, vienlaikus veicinot komunālās, sociālās, transporta un sakaru infrastruktūras attīstību, varētu palielināt ietekmi uz vidi, toties radītu papildus iespējas teritorijas izmantošanai atpūtai un vides izglītībai dabā. Vides pārskatā ir parādītas iespējamās rīcības potenciālās ietekmes minimizēšanā.